

VIHKO
PERSIAA KOSKEVAA AINEISTOA ⁹⁰

Sisältö

Demorgny [1—4]
Jaeger [5—11]

DEMORGNY. „PERSIAN-KYSYMYS JA SOTA”

- 1) G. Demorgny. „Persian-kysymys ja sota”. Pariisi 1916.
(Tekijä on Persian hallituksen lainopillinen neuvonantaja ja Teheranin valtiotieteiden koulun professori. Hän on kirjoittanut lukuisia teoksia ja artikkeleja Persiasta niin persian kuin ranskankin kielellä.)

Kirja on tavattoman opettavainen kuvaten, miten todellakin surkeassa asemassa on Persia, jota pitävät mitä hävyttömimmällä tavalla pilkkanaan ja ryöväävät kolme — ennen kaikkea kolme — suurvaltaa: Venäjä, Englanti ja Saksa. Tekijä on tietenkin täysin ranskalainen „isänmaanystävä”. Sitä mielenkiintoisempaa on, että hänen on pakostakin paljastettava armotta *Venäjän ja Englannin keskinäinen* mitä raivokkain *tappelu*.

Persia on muodollisesti puolueeton tässä sodassa. Todellisuudessa niin venäläiset kuin englantilaisetkin toisaalta ja turkkilaiset ynnä saksalaiset toisaalta *sotivat* ja harjoittavat ryöväystä *Persian alueella*.

NB!!

s. 277: 27. VIII. 1915 Saksan varakonsuli Schö-
nemann hyökkää Venäjän ja Englannin konsuleja
vastaan j.n.e.

Kirjassa on liitteenä Persian kartta, jossa on osoitettu Venäjän ja Englannin „vaikutusalueet”.

Venäjän ja Englannin sopimus (v. 1907) „vaikutuspiirien” jaosta kummankin valtion kesken Persiassa ei tyydyttänyt niitä ((vuoden 1907 sopimuksen) „noudattaminen ei vastannut tarkoitustaan” (67)), — niiden keskeinen tappelu ja luottamuksen puute jatkui („Englannin ja Venäjän kilpailu”, s. 64 ja passim). Saksa käytti tätä hyväkseen, ja sopimus, jonka se solmi Venäjän kanssa (Potsdamin kohtaus v. 1910), oli „Saksan diplomatian riemuvoitto” (s. 57) — yritys jakaa Persia Saksan ja Venäjän kesken. „Jaamme Persian keskenämme ja syrjäytämme Englannin” (57) — sellaiseksi esittää Demorgny tuon sopimuksen sisällön (oikeamminkin: olemuksen ja ydinajatuk- sen).

„Englantilais-intialainen imperialismi” (s. 65 y.m.).

Englanti isännöi todellisuudessa täyttä päätä myös (2 „puolueettomalla” vyöhykkeellä (Persiassa), ja kamppailu Venäjää vastaan jatkuu.

„Hallituksesta alkaen kaikki, millä on merkitystä maassa, joutuu Venäjän, Saksan tai Englannin hoiviin” (78).

Siteerataan usein *Morgan Shusterin* „Persian kuristamista”. New York 1912. Venäläiset pakottivat hänet poistumaan (11. I. 1912) „diktaattorimaisten” metkujen vuoksi. Englantilaiset yrittivät puolustaa häntä, mutta eivät pystyneet puolustamaan. Tekijä sanoo hänen kirjaansa „karvaaksi” („karvas kirja Persiaa, Venäjää, Englantia ja Saksaa vastaan” (86)) ja huomauttaa, ettei hän muka „käsittänyt tilannetta”, hän ei ole muka „diplomaatti” („huono diplomaatti” (85)).

Ulkovallat eivät voi saada toimilupia Persiassa ilman Venäjän tai Englannin suostumusta (80).

Emme (me ranskalaiset) muka unohda tilejä selvitel- täessä *Syyriaa* (82)...

Konsulit (kaikkien kolmen suurvallan) vehkeilevät hävyttömästi, lahjovat rosvojoukkoja, kiihdyttävät kamppailua, „konsuliriehuntaa” (s. 110 y.m.), painostavat „mallittisia” lähettiläitä j.n.e. (s. 89 y.m. Venäjästä).

„Valtion finanssien valvonta, johon pyritään, on muodostunut uudeksi

- naamioidun protektoraatin muodoksi,
 3) || joka nykyään on hyvin muodissa" (93, || NB!
 huomautus). || hyvin sanottu!
 „Venäläinen imperialismi" (s. 120 || NB
 y.m.)...
 „...,Tammikuun 24.—helmikuun 6. 1913 myönnettiin Teheranissa olevalle venäläiselle diskonttopankille rautatietoilulupa rataosalle Dzhulfa — Tabriz — Rezaye — Teheran" (168)...
 „Vuodesta 1912 — 1914 Englannin ja Venäjän kilpailu on jatkunut Persiassa yhä samoissa muodoissa" (196)...
 „...,Esillä oli myös kovasti pohdittu, suurta transpersialaista rautatietä koskeva kysymys... Saksa käytti taitavasti tässä suhteessa hyväkseen Persian hallituksen älykkäästi ylläpitämää Englannin ja Venäjän kilpailua. Niin ikään tässä suhteessa Ranskan edut ovat olleet tähän asti riippuvaisia eräiden finanssimiesryhmien salaisista liikehomista" (262)...
 „Joulukuun 24 pnä" (1915 vai 1914?) „Teheranissa räjähti pommi, jonka piti tuhota Venäjän, Ranskan, Belgian ja Englannin lähettiläät, mutta murhayritys ei onnistunut ja pommista sai surmansa eräs saksalais-turkkilaisen bandiittijoukkion järjestämän salaliiton jäsen. Saksan diplomaattinen lähetystö ei masennu, se värvää tuhat bandiittia maksaen 90 frangia kuukaudessa kullekin ja varustaa ne aseilla. Nämä kiirehtivät myymään pyssyt ja panokset ja karkaamaan" (273).
 Moskovassa 23. XI. 1910 pidetty Venäjän teollisuusmiesten kokous vastusti transpersialaista rautatietä, koska se muka helpottaisi englantilaisten ja saksalaisten kilpailua (266—267).
 NB | (Persiassa ei ole nyt, 1915) „enää vaikutuspiirejä,
 4) | venäläiset ja englantilaiset lähenevät nyt toisiaan
 vainotakseen yhdessä saksalaisia. Meshhedistä on lähtenyt 300 kasakkaa ajamaan takaa 4 saksalaista upseeria ja 83 bahtijaaria, jotka poistuivat hiljattain tästä kaupungista suunnaten kulkunsa Afganistaniin,
 NB | missä he aikovat nostattaa kapinan" (296).
 J.n.e. y.m.s.
 On numerotietoja Persian kaupasta
 koko kauppavaihto 628 milj. „krania" (= 0.45 frangia)
 1) Venäjä — 63% koko kaupasta (s. 247)

- 2) Englanti — 25%
- 3) Turkki — 9%
- 4) Saksa (24 milj. krania)
- 5) Ranska (11)
- 6) Italia

JAEGER. „PERSIA JA PERSIAN-KYSYMYS”

Professori tohtori *Th. Jaeger* (Hampuri). „Persia ja Persian-kysymys”. Weimar 1916. („Saksan orientaalin kirjasto”. Julkaissut Ernst Jäckh, XIV) (179 sivua). (5)

NB: Tämä teos on edellistä parempi.

Erittäin hyvä teos, seikkaperäinen, selvätajuinen, tarkka esitys, usein lainauksia asiakirjoista. Mainio Persian kartta, Venäjän ja Englannin vaikutusalueet. Tekijä itse on tietysti imperialistiheittä.

Viitataan erään „persialaisen isänmaanystävän” teokseen „Persia ja Euroopan sota”, joka ilmestyi NB kirjaa painettaessa. (Hinta? Julkaisupaikka?)

Siteerataan paikoitellen *Curzonin* teosta „Persia”. Lontoo 1892. 2 nidettä.

Kirja alkaa sitaatilla, joka on otettu „Pietari Suuren testamentista”, minkä muka Napoleon I „saneli teesien muodossa, kun hänen täytyi 1812 muokata mielialaa otolliseksi Venäjälle suunnittelemaansa hyökkäystä varten” (s. 9).

1722—3: Pietari Suuri valtasi Derbentin, Bakun, Reshtin ja suurimman osan Gilanista (maakunta Persian luoteisosassa Kaspian meren lähellä).

1735 — Persia saa takaisin Gilanin, Derbentin ja Bakun.

1802 — Gruusiasta tulee Venäjän maakunta.

1800 — Napoleon I suunnittelee Paavali I kanssa hyökkäystä Intiaan.

1807 — Napoleon I sotilaslähetystö Persiassa (70 upseeria y.m. kenraali *Gardanne'in* johdolla).

1808 — Englanti lähettää Persiaan erikoislähettiläänsä ja auttaa Persiaa käymään sotaa Venäjää vastaan.

- 1813 — Persia kärsii tappion Venäjää vastaan käymässään sodassa. Rauha Gulistanissa. Persia luovuttaa Derbentin, Bakun y.m. y.m. Sitoutuu olemaan pitämättä sotaluksia Kaspien merellä.
- 1814 — Englannin ja Persian sopimus: „puolustus- ja hyökkäyssopimus” (13)...
- 1825 — Persian sota Venäjää vastaan (joka provosoi Persian sotaan samalla tavalla kuin Englanti buurit v. 1899). Englanti petti Persian: tämä ei muka ole sopimuksemme mukainen!!
- 1828 — Persia joutuu tappiolle sodassa Venäjää vastaan. Rauha Turkmantshaissa (Persia luovuttaa Nahitshevanin, Erivanin * y.m.); 3½ miljoonan punnan sotakorvaus.
- 6) 1890 — Englanti (*muuan* englantilainen yhtiö) saa 50 vuodeksi yksinomaisen toimiluvan tupakkateollisuuden harjoittamiseen maksaen siitä 300 000 markkaa + ¼ puhtaasta voitosta.
- hyvä
esimerkki!!
- || 13 miljoonan markan pääomalla yhtiö sai *puhdasta* voittoa kaikki menot pois laskettuna 7½ milj., *t.s.* > 50% (s. 17).
- || Se aiheutti levottomuuksia kansan keskuudessa etc. („useita satoja surmattuja”!! s. 17) — v. 1892 Persian hallitus lunasti takaisin toimiluvan 10 milj. markasta (!!). Nämä 10 milj. lainattiin Englannilta 6%:n korolla!!!
- Elokuun 5. 1906. Persian shaahi lupaa kansalle perustuslain ja parlamentin.
- V. 1909. Englannin vaatimuksesta Persiasta karkotetaan Venäjän edustaja *Hartwig* (von Hartwig), joka oli vehkeillyt mitä hävyttömimmällä tavalla etc. (hänet siirrettiin Belgradiin, missä oli „arkkiherttuan, valtaistuimen perijän, ja hänen puolisonsa murhan tärkeimpiä alkuunpanijoita”, s. 21).
23. VI. 1908. Valtiokeikaus Persiassa. Medzhlis hajotetaan Ljahovin avulla.
31. V. — 13. VI. 1908 — Ljahovin kirje Kaukasian sotilaspiirin pääesikunnalle (täydellinen teksti) — *Browne'in* teoksesta „*Persian val-*

* Nykyinen nimi Jerevan. *Toim.*

lankumous” 1905/9. Cambridge 1910, 222 sivua. *Mitä julkein* suunnitelma: vastavallankumous Persiassa, lahjontaa, pogromeja etc. ((ss. 26—28 Jaegerilla)). ||| NB

29. XI. 1911 — Venäjän ultimaatum (2.) (Persialle): Morgan Shusterin erottaminen y.m.

Venäjä etenee jatkuvasti Azerbaidzhanissa. (Ryhdyttiin rakentamaan rautatietä Dzhulfasta Tabriziin.)

Joukko Browne’ilta otettuja lainauksia kasakoiden harjoittamasta häpeämättömästä ryöväyksestä ja väkivallasta... (38 ja seur.)... Kasakat hirttivät muhamettilaispappeja (41) y.m.!!

Erään ranskalaisen kirje samasta asiasta („*Siècle*”, 11. I. 1910) — s. 39.

Järjestystä suojelemaan kutsuttiin *Ruotsin* santarmistoa... (42)

1914 — Venäläiset siirtävät venäläisiä talonpoikia Azerbaidzhaniin...

Persiassa ei ole „nykyaikaista virkamiehistöä” eikä „rahaa” (49). Veronkanto annetaan *vuokralle*.

Siteerataan *Morgan Shusterin* teosta „Persian kuristaminen”. 1912. ((Morgan paljasti ministerineuvoston istunnossa, että eräs ministeri oli ottanut vastaan 83 000 tumania = 332 000 markkaa. Vastaus: en ole muka tietänyt sitä, sen on tehnyt yksityissihteerini!)) ||| NB

Samoin menettelevät *belgialaiset* tullivirkailijat (7) (de *Naus* osti itselleen linnan Persiassa „hankkimillaan” varoilla (53)).

Persia = 1 645 000 neliökilometriä.

Asukasluku — 4 milj. („luultavasti”) (10 milj. liioiteltuna, s. 60).

	1900/1	1912/3
Persian kauppa:	vienti 60.2 milj. markkaa	165.8
	tuonti 119.4	215.7
	$\Sigma = 179.6$	381.5
	m.m. { Venäjä	62.7 %
	{ Englanti	20.9 %
		<u>83.6 %</u>

		1900/1			1912/3	
Tuonti	Persiaan	Saksasta	0.9	(milj. markkaa)		4.6
		Venäjältä	45.5	— — —		131.6
Brittiläisestä	imperiumista	Ranskasta	50.1	— — —		60.0
		Turkista	9.5	— — —		4.4
			5	— — —		9.5
Vienti	Persiasta	Saksaan	0.07	— — —		7.8
		Venäjälle	35.3	—————		120.0
Brittiläiseen	imperiumiin		10.2	—————		20.3
		Ranskaan	2.6	—————		1.9
		Turkkiin	7.2	—————		15.3

Venäjä selittää Persian „omaksi” maakseen eikä salli vapaita kauttakuljetuksia Persiaan (67)...

Tätä kierretään lähettämällä *postipaketteja*:

		kaikkiaan		siinä luvussa Saksa	
(ss. 68—9)		1904	— — 10	— — — —	1
		1913	— — 384 368		193 816

NB!! Venäjä yritti kieltää postipakettien kauttakuljetuksen 1. II. 1914 alkaen, mutta *kaikki* valtakunnat vastustivat sitä (myös Englanti ja Ranska), ja Venäjän täytyi antaa periksi (ss. 70—71).

Venäjä teki 1902 kauppasopimuksen Persian kanssa turvaten siten markkinat „omalle” sokerilleen, paloöljylleen y.m. (71)...

Morgan Shuster sanoo, että tämä tariffi on äärimmäisen vahingollinen Persialle ja edullinen Venäjälle (73) — (Shusterin kirjassa s. 270)...

!! Venäjä varmistaa sillä tavalla itselleen *monopoli- aseman* (74) Pohjois-Persiassa pakottaen persialaiset maksamaan moninkertaisen hinnan kelvottomista tavaroista!!

Taistelu vaikutusvallasta Persiassa: koulut (venäläisiä, ranskalaisia, saksalaisia), sairaalat (venäläisiä, englantilaisia, saksalaisia) etc. Saksalaisia *apteekkeja* (88), matkokauppayhtiö (89).

Venäjän valtaukset Keski-Aasiassa vuodesta 1861 vuoteen 1891 (arviot vuodelta 1911)

		km ²	asukkaita
(1869—1873)	Takakaspien alue	598 090	451 000
	Buhara — —	203 430	1 500 000
(1873)	Hiva — — —	67 430	800 000
	Syr-Darja — —	489 240	1 874 000
{ v. 1884 }	(1875—6) Fergana — —	142 790	2 069 000
	{ Mero } Samarkand — —	87 560	1 184 000
		<u>1 588 540</u>	<u>7 878 000</u>

5. V. 1903 lordi *Lamington* pitää puheen ylähuoneessa (s. 100 ja seur.) (Venäjää vastaan: me tarvitsemme muka *Persian lahden* — se turvaa Intian rajan...)

idem lordi *Ellenborough'n* puhe:

...,Näkisin mieluummin Venäjän Konstantinopolissa kuin jonkin eurooppalaisen arsenaalin *Persian lahden rannalla*" (111). NB

Venäjän ja Englannin sopimus 31. VIII.

1907 (teksti: s. 114 ja seur.) („Venäjän ja Englannin sopimus jaosta”)...

Venäjän vyöhyke — 790 000 neliökilometriä

Englannin ” — 355 000 ” (s. 119)...

Englannin ja Venäjän lähettiläiden nootti Persialle (päivätty 18. II. 1912) — s. 124 ja seur. — — myönnetään kummankin taholta 100 000 punnan laina 7% :n korolla!!! y.m. ...Venäjän asettamat ministerit ovat tietysti valmiita suostumaan!!

Potsdamin sopimus 19. VIII. 1911 — (teksti: s. 130 ja seur.). Saksa hyväksyy Venäjän vyöhykkeen Persiassa, Venäjä suostuu olemaan vastustamatta Bagdadin rataa.

Valtakunnankanslerin puhe valtiopäivillä (10. XII. 1910) samasta asiasta...

(Venäjä jakoi Englannin kanssa ja varmisti sitten asian sopimalla Saksan kanssa!!) varmisti!!

Saksa muka tarvitsee rautatietä Persiaan ja Intiaan — vain kaupankäyntiä varten, tietysti vain!! — Bagdadin rata päättyy lahteen, se ei käy päinsä, Englanti voi sulkea sen. Radan pitää päättyä Bender Abbasiin (!!)

Oman on itse asiassa Englannin hallussa (s. 144).

Tabriz (220 000 asukasta). Kaupankäynti (1906/7)

vienti — 23.4 milj. markkaa

tuonti — 30.9 ” ”

siinä luvussa Venäjä 34.0%

Englanti 31

Itävalta 10

Turkki 4.2

Ranska 3

Italia 5.6

Saksa 4.5

Σ=92.3 (s. 150)

(Tämä ei muka vastaa Saksan kauppakykyä.)

1914 *kesällä*: sopimus Vähä-Aasian rautateiden jaosta.

(s. 151)!!	Ranska sai 4 522 km rautateitä Turkissa
	Saksa — — 4 909 km

9) *Afganistan* — vuoristoseutua.

624 000 neliökilometriä, 4 450 000 asukasta. *Nimellisesti* täysin *itsenäinen*. Todellisuudessa Englanti hoitaa koko *ulkopolitiikkaa*; emiiri on sen *palkoilla*. Venäjän ja Englannin sopimuksen mukaisesti (31. VIII. 1907) Englanti hyväksyi kauppavapauden Afganistanissa, Venäjä hyväksyi, että Afganistan on „*sen vaikutuspiirin ulkopuolella*”.

Englantilaiset eivät salli ulkomaalaisten edes matkustaa! Afganistaniin (!! s. 154).

Sotilaallisessa suhteessa afgaanit „eivät ole suinkaan aliarvioitavia vastustajia” (157).

Englanti on heihin nähden äärimmäisen varovainen:

NB ||| „Tässä ilmenee Englannin harjoittaman 'samettihansikas'-politiikan viisaus, sillä englantilaiset eivät oikeastaan voi kohdella ketään hellävaraisemmin ja varovaisemmin kuin he ovat kohdelleet häntä” (Afganistanin emiiriä) (158).

Turkestan (= Keski-Aasia). Uralin, Turgain, Akmolinskin, Semipalatinskin alueet, Fergana, Samarkand, Semiretshensk, Syr-Darja, Takakaspia (s. 161)

— 3 488 530 neliökilometriä ja 10 957 400

+ Hiva ja Buhara

ΣΣ = 3 760 000 neliökilometriä, 13¼ milj. asukasta.

Väestö on miltei yksinomaan muhametinuskoista.

NB | „Näistä maista, varsinkin Kirgisian alueelta, on tällä haavaa erikoislähetystö kiertomatalla neljän liittoutuneen maan ja puolueettomien maiden hoveissa valittamassa venäläisten harjoittamaa sortoa ja *vaa-*
| *timassa* vapautusta venäläisten ikeestä ja *entisten*
| *vallioittensa ennallistamista*” (162).

Turkestantiin nähden katso muka saksannettua „kirjelmää” (Krivosheininko?) ja „*Venäjän Tur-*

kestania", Belgian konsulin selostusta („Belgian konsulaarinen kokoelma", Bryssel, 160. nide. 1912). NB

Tiibettiä koskeva Venäjän ja Englannin sopimus (samoin 1907) — kumpikin puoli tunnustaa Kiinan suvereeniset oikeudet (teksti s. 169), Tiibetin alueellisen koskemattomuuden etc. etc. (taistelu Tiibetistä siirretään Pekingin „hoviin")... (10

„Bagdadin rataa koskeva kysymys... muodostuu Persian-kysymykseksi" (173)...

Belutshistan on muodollisesti itsenäinen. Englannilla on rautatie ja sen kummallakin puolella „englantilaista maata" 200 yardin leveydeltä („vuokralla"!!). Koko maa — „mitä läheisimmät ystävyys- ja liittolaisuhteet Englantiin", (maa) „on tietysti luovuttanut koko ulkopolitiikkansa sen (Englannin) hoidettavaksi, mutta muussa suhteessa se on yhtä itsenäinen alkusukasvaltio kuin Afganistan tai Nepal" (174—5). II

Tekijän johtopäätös:

„Sitä vastoin" (toisin kuin pahat Englanti ja Venäjä), „Saksa haluaa vain olla asettumatta kolmantena voimana kahden veljeksensä, Venäjän ja Englannin, väliin, ettei joutuisi siellä joskus tilaisuuden sattuessa kummaltakin taholta hyökkäyksen kohteeksi; Saksan tavoitteena on, kuten aina muulloinkin samanlaisissa tapauksissa (Turkki, Marokko), vain voimakas, itsenäinen Persia, jossa kaikilla on samat oikeudet ja Saksalla korkeintaan ehkä joitakin etuisuuksia" (176)...

ha ha!!!
„vain"
!!!

	Saksan tuonti Turkkiin	Turkin vienti Saksaan
1882 —	5.9 — — —	1.2 miljoonaa markkaa
1887 —	12 — — —	3.2
!! 1891 —	37 — — —	13.8
1900 —	34.4 — — —	30.5
1912 —	98.4 — — —	74.0 (s. 179)

17. VII. 1914: Englannin alahuone hyväksyi (254 äänellä 18 vastaan) Englannin hallituksen ehdotuksen „Englantilais-persialaisen öljy-yhtiön" osakkeiden ostamisesta (rikkaita öljylähteitä Karun-joella). Tekijä rinnastaa tämän Suezin kanavan osakkeiden oston. (11

ss. 158—9: Afganistanin vanhan emiirin (Abd-er-Rahmanin) neuvo — pyrkimyksenä tulee olla Persian, Turkin ja Afganistanin liitto koko muhamettilaismaailman suojelemiseksi Venäjältä...
